

A szakorvosi rendelőintézetek szakmai munkája színvonalának emelkedésével párhuzamosan előrehalad az új szervezeti egység kialakításával kapcsolatos munka is. A kórház – rendelőintézeti egység – célja, hogy meghatározott terület lakosságának teljes gyógyító-megelőző egészségügyi ellátást funkcionális egységben működő intézményként biztosítsa. Így oldható meg ugyanis a legjobban a lakosság egységes, magas szintű szakorvosi alapellátása, és ilyen szervezési formában érvényesülhet leginkább a betegségmegelőző jelleg, elsősorban a gondozási módszer széles körű alkalmazásával.

Üzemegészségügy

Az iparosítás fokozása, a mezőgazdaság nagyüzemi fejlődése szükségessé tette az ipari és mezőgazdasági dolgozók egészségvédelmével való fokozottabb törődést. Ennek megfelelően a kormány 1951-ben állami feladattá tette az üzemekben dolgozók egészségvédelmét és egészségügyi ellátását. Ezt a feladatot – az állami egészségügyi szolgálat szerves részét alkotó üzemi egészségügyi szolgálat útján oldják meg. Az eltelt időszakban – különösen a legutóbbi években – a számszerű fejlődés (üzemi orvos, rendelői óraszám) mellett a tartalmi munka is emelkedett, de nem olyan mértékben, mint az egészségügy egyéb területén. Az üzemorvos támaszkodik az üzemi szakszervezetre, ezen keresztül széles körű társadalmi aktívhalózattal oldja meg feladatait, akik közreműködnek a betegségek megelőzésében és leküzdésében is. Az egészségügyi szolgálat szoros kapcsolatot épít ki az üzemben belüli és üzemben kívüli – egészségvédelmet befolyásoló – szervekkel. Gyakorlatilag alkalmazza a munkaegészségtan tudományát, figyelemmel kíséri a munkakörülményeknek az ember szervezetére kifejtett hatását. Megszabja a betegségek megelőzésének módját, meghatározza az egészségügyi normákat, elbírálja a munkaalkalmasságot stb. Mindez lehetővé teszi munkaegészségügyi szempontból a kielégítő szervezést, az egészséges munkakörülmények megteremtését, a foglalkozással összefüggő megbetegedések számának csökkentését, a munkaképesség emelését. Az üzem-egészségügyi ellátás színvonala azonban a fejlődés ellenére sem tartott lépést az egészségügy általános fejlődésével s a követelményekkel.

A társadalombiztosítás a hatodik ötéves terv idején

In: A társadalombiztosítás fejlődése számokban, 1950–1985.

Budapest, 1987, KSH. 327–334.

Az 1980-as évek végén akuttá váló pénzügyi nehézségek és eladósodás válságba sodorták az igen csekély hatásfokkal, hiányokkal és a tervezésben rejlő hibákkal küzdő szocialista jóléti rendszert. Ehhez az is hozzájárult, hogy az 1950-as években lefektetett gazdasági struktúra valamint az ebben másodlagos és kiegészítő szerepet betöltő szociálpolitika viszonyrendszerében nem történt lényegi változás. Ennek megfelelően a társadalombiztosítási feltételrendszer alkalmi átalakításával, kényszersegélyezéssel és

szubvencionálással próbálták megoldani a felmerülő gazdasági nehézségeket. Mindazonáltal pozitív fejleményként értékelhető, hogy a magyarországi nyugdíjak megközelítették az OECD országok átlagos szintjét az 1980-as évek elejére, a szociális jogok rendszerében pedig az 1975-ös reformot követően az univerzalitás érvényesült, mely 100%-os társadalombiztosítási lefedettséget jelentett. A korszak magyar szociálpolitikáját mégis a jóléti rendszer strukturális problémái – alacsony hatékonyság, szakmai hiányosságok és rugalmatlan reagálási mechanizmusok – határozták meg. Ez leginkább az egészségügy rendkívül alacsony színvonalában és a lakáskérdés megoldatlanságában nyilvánult meg.

A hatodik ötéves terv beindulásával esik egybe a népességszám csökkenésének kezdete, amely csökkenés azóta is megszakítás nélkül tart. A népességszám csökkenése elsődlegesen nem a 12 ezrelék körül ingadozó – egyébként igen alacsony – halvaszületési aránynak, hanem az európai országok között a hazánkban az egyik – ha nem éppen a – legmagasabb szintre emelkedett halandóságnak a következménye. Íme a közelmúlt évek halandósági mutatói:

1000 megfelelő nemű lakosra jutó halálozás

Év	Férfi	Nő	Együtt
1980	14,8	12,4	13,6
1981	14,8	12,4	13,5
1982	14,7	12,3	13,5
1983	15,2	12,7	13,9
1984	15,0	12,5	13,8
1985	15,3	12,5	13,8

Európában 13 ezreléket meghaladó halandóság csak egy országban, az NDK-ban található (1984: 13,3 ezrelék), de a miénknél lényegesen kedvezőtlenebb korösszetétel mellett és csökkenő tendenciával. A hazai adatokat szemlélve legfeljebb a további emelkedés elmaradásában reménykedhetünk. [...] A halálokok között megtartotta vezető helyét a szívbetegek (az elhalálozások 26,4%-a), a rosszindulatú daganatok (19,3%), az agyérbetegek (16,0%). Aggasztó néhány további halálok előretörése, mint például az érlemeszesedés, amely 1980-ban 6,7, de 1985-ben már 8,6%-ra, az idült májbetegség és májsugorodás aránya 2,0%-ról 3,1%-ra (!) emelkedett.

Kedvezőtlen a népesség korösszetételének alakulásában megnyilvánuló tendencia is, amely egyértelműen jelzi a népesség előregedését. Az össznépességen belül a 0–14 évesek száma és aránya csökkent (2341 ezerről 2279 ezerre, illetve 21,8%-ról 21,4%-ra), jelentősebben csökkent a 15–29 évesek száma és aránya (2356 emberről 2112 ezerre, illetve 22,0%-ról 19,9%-ra), csökkenés állapítható meg a 40–59 éves korúak számában és arányában is (2706 ezerről 2623 ezerre, illetve 25,3%-ról 24,7%-ra); jelentős emelkedés mutatkozik a 30–39 évesek számában és arányában (1477 ezerről 1685 ezerre, illetve 13,8%-ról 15,8%-ra), végül növekedett a 60 évesek és idősebben

száma és aránya (1830 ezerről 1941 ezerre, illetve 17,1%-ról 18,2%-ra). [...] Az ezredfordulóig a gyermekkorúak – 0–14 évesek – aránya az össznépességen belül 19%-ra esik vissza, és abszolút számuk is csökken. A munkaképes korúak aránya nő és eléri a 62–63%-ot, de tényleges számuk 140–160 ezer fővel apad, mondják a demográfiai előrejelzések.

A társadalombiztosítás által elszámolt kiadás összege az 1980. évi 83,8 milliárd Ft-ról 132,3 milliárd Ft-ra, mintegy 58%-kal emelkedett, a nemzeti jövedelemre vonatkozó aránya 14,4%-ról 15,8%-ra növekedett. Az előző tervidőszakban 43,8%-os költségemelkedés következett be a bázisul szolgáló 1975. év adataihoz viszonyítva, és a nemzeti jövedelemre vonatkozó arány 11,4%-ról növekedett 14,4%-ra.

Ez az első olyan tervperiódus, amelyben a társadalombiztosítás által elszámolt kiadás emelkedési üteme csak némileg haladta meg a nemzeti jövedelemét. A kiadás emelkedésének mérséklése a táppénzalap nettósításával, valamint a legtöbb ellátás reálértékvesztése árán volt elérhető. [...] Beértek és meghozták gyümölcsüket a társadalombiztosítás bevételeinek fokozása érdekében tett intézkedések is. [...] 1984-ben eltűnt a bevételi hiány, majd a következő évben már 3 milliárd Ft bevételi többlet jelentkezett, amely az állami költségvetés javára elvonásra került.

Betegségi, anyasági ellátás

Tovább tisztult a társadalombiztosítás profilja, mivel az 1982. év végével az egészségügyi hálózat átvette a gyógyászati segédeszközök kiszolgáltatását és nyilvántartását.

A tervperiódus utolsó évében jelentős kihatású jogszabály-módosítást hozott a 3/1985. (I. 17.) MT. sz. rendelet, melynek rendelkezései szerint

- a táppénz összegének megállapításánál a nyugdíjjárulessal, általános jövedelemadóval csökkentett keresetet kell figyelembe venni;
- az év végi részesedés és a jutalom összege után táppénz csak a keresőképtelenség harmincegyedik napjától jár;
- a keresőképtelenség harmincegyedik napjától 5, a kilencvenegyedik napjától további 5%-kal magasabb mértékű táppénz jár;
- a pályakezdő fiatalok meghatározott feltétel esetén – két év megszakítatlan munkaviszony hiányában is – 75%-os táppénzre jogosultak;
- hatályon kívül helyeződött a kórházi időre járó táppénz csökkentésére vonatkozó rendelkezés;
- meghosszabbodik a beteg gyermek ápolása címen évente igénybe vehető táppénzes idő, az egyik évben fel nem használt napok a következő évre átvithetők, továbbá ilyen címen a jogosultság a gyermek tízéves koráig tart;
- a szülési szabadság tartama 20 hétről 24 hétre növekszik, továbbá a terhességi-gyermekágyi segély minden napra jár.
- Az 1985. év táppénzes adatai alapján felmérhető volt, hogy a táppénzrendszer ért két nagy módosítás (1977-től az előző év keresetének alapulvétele, majd 1985-től a táppénzalap nettósítása) mennyire befolyásolta a táppénz-költség alakulását. A felmérés eredménye a következő:

- az első módosítás 1769 millió Ft-tal csökkentette a táppénzkiadást, amelyből 144 millió Ft a munkáltatók terhére elszámolt táppénz;
- a második hatására további 1746 millió Ft megtakarítás keletkezett;
- a táppénzrendszert érintő jogkiterjesztés hatására 375 millió Ft költségnövekedéssel lehet számolni.

Végeredményben tehát a megtakarítás tiszta összege 3140 millió Ft egyetlen év, az 1985. év vonatkozásában. [...] Meg lehet tehát állapítani, hogy a rendkívül jelentős megszorító intézkedések hatására számottevően csökkent a táppénz és táppénzjellegű kiadások összege. [...]

[A] táppénzesek aránya gyermekápolási esetek nélkül, adatai jól mutatják, hogy az influenzajárványos évek adataitól eltekintve a táppénzes arány 5,3% körül változott a hetvenes években, valamint 1980-1982-ben is. Emelkedés indult meg 1983-ban, amely tendencia azóta változatlan, hiszen 1986. első három negyedévének átlaga 5,9%, valamint a gyermekápolással összefüggő új rendelkezések hatása is jelentkezik már a 0,6%-ban. [...] A táppénzesek aránya a táppénzrendszernek sem az első, sem a második módosítását követően nem csökkent. Ez a tény az idő múlásával egyre inkább azok véleményét igazolja, akik a táppénzesek arányának emelkedését nem a munkafegyelem lazulásának, hanem sokkal inkább az aktív korú népesség egészségi állapota negatív irányú változásának, egészségügyi hiányosságnak tulajdonítják.

Mintegy 150 ezer embert érintett az 1982-vel megindult jogkiterjesztés, amelynek alapján ma már táppénzjogosultsággal rendelkeznek a kisiparosok, magánkereskedők, a gazdasági munkaközösségi tagok, valamint a felsoroltak közeli segítő családtagjai, továbbá az ipari szakcsoporthagok, ügyvédek, jogtanácsosok, munkaviszonyban nem álló előadóművészek, szerződéses üzemeltetésű üzletek vezetőinek közeli hozzátartozói. [...] Az előző évek adataihoz képest jelentősen emelkedett az 1985. évben az anyasági segélyre fordított összeg, az esetenkénti segély összegének 2500 Ft-ról 4000 Ft-ra emelése következtében.

Családi pótlék

A családi pótlékra jogosultság a táppénzre jogosultsághoz hasonlóan bővült 1982-től kezdve, fokozatosan. [...] [A] jogkiterjesztés alapján családi pótlékban részesülő családok száma 56 600, a gyermekek száma 102 300 volt az 1985. évben. [...] További jogkiterjesztés, hogy 1983-tól a még csak egy gyermeket nevelő család is jogosult családi pótlékra a gyermek 6 éves koráig. Ezen családoknak és gyermekeknek a száma 1985-ben 184 400, az ellátásban részesülő családoknak ez 13,5%-a, a gyermekeknek pedig 7,8%-a.

Érdekes és további vizsgálatra érdemes jelenség, hogy a korábban két-három vagy még több gyermek után családpótlék-ellátásban részesült, de a gyermekek felnövekedése következtében a számbavétel évében már csak egy gyermek után családi pótlékban részesülő családok létszáma évről évre növekszik. Például 1980-ban 206 540, 1985-ben 246 650. A létszám emelkedése várhatóan a következő évtized első felének közepéig folytatódik.

Táblázat a családipótlék-ellátás összegváltozásáról

Gyermekek száma (jogcím szerint)	1980. júl.	1983. júl.	1984. jan.	1985. jan.	1985 / 1980 %
1 gyermekes egyedülálló	490	600	670	710	144,9
2 gyermekes egyedülálló	1320	1320	1460	1680	127,3
1 gyermekkel maradó család	490	600	670	710	144,9
1 gyermekes család (6 éves korig)	–	300	370	410	–
2 gyermekes család	980	1200	1340	1420	144,9
3 gyermekes család	1980	1980	2190	2520	127,3
4 gyermekes család	2640	2640	2920	3360	127,3
5 gyermekes család	3150	3150	3500	4200	133,3
6 gyermekes család	3660	3660	4080	5040	137,7
Minden további gyermek után	610	610	680	840	137,7
Súlyosan fogyatékos gyermek után	810	810	880	1040	128,4
Nevelőszülő állami gondozott gyermeke után	–	810	880	1040	–

A családi pótlékra nem jogosult egy gyermek után 1979. júl. 1-jétől havi 130 Ft, 1984-től 200, 1985-től 240 Ft jövedelempótlék jár. Figyelemmel az 1980. és 1985. évek közötti 139,1%-os árindexre, megállapíthatjuk, hogy a korábbi tervidőszakokkal szemben az elmúlt periódusban még a családipótlék-ellátások reálértékét sem sikerült maradéktalanul megőrizni. [...] Kizárólag a jogkiterjesztések következménye, hogy a bázisév adataihoz képest mind a családipótlék-ellátásban részesülő családok, mind a gyermekek létszáma emelkedett.

Gyermekgondozási segély

A gyermekgondozási segély ellátásban részesülők évi átlagos létszáma az 1977. évet követően évről évre mintegy 4%-kal csökkent 1984-ig bezárólag. Az 1985. évben bevezetésre került korszerűbb ellátás, a gyermekgondozási díj hatására a segélyben részesülők évi átlagos létszáma 30%-kal csökkent. [...] A gyermekgondozási segélyre és kiegészítésekre fordított kiadás összege évről-évre csökkent, kivéve az 1984. évet, amelyben az előző évhez viszonyítva 5%-kal emelkedett. Az emelkedés oka a havi 290 Ft jövedelempótlék összegének 360 Ft-ra emelése volt.

Gyermekgondozási díj

A népesedéspolitikai célokkal egyezően a gyermeket vállaló családok fokozott támogatása jut kifejezésre egy új intézménynek, a gyermekgondozási díjnak a bevezetésében. A gyermekgondozási díj a gyermekgondozási segélyt váltja fel fokozatosan. Az 1985. március 1-jétől hatályos rendelkezések szerint egyelőre az 1 éven aluli

gyermeket nevelő anyák vagy egyedülálló apák vehetik igénybe a gyermek 1 éves koráig. Abban különbözik a gyermekgondozási segélytől, hogy az egyéni keresethez, mértéke pedig a táppénzhez igazodik, vagyis a gyermekgondozási segélynél lényegesen magasabb szintű ellátás.

A gyermekgondozási díjat az veheti igénybe, aki rendelkezik a gyermekgondozási segélyre jogosultság feltételeivel, vagyis a szülést megelőző két éven belül legalább 270 napi olyan munkaviszonyban vagy szervezetzeti tagsági viszonyban dolgozott, amelyben munkaideje a törvényes munkaidő felét elérte. A jogosultság kiterjed a be-dolgozókra is. Nem terjed ki azokra, akik gyermekgondozási segélyre nem jogosultak. A gyermekgondozási díj feltétele az is, hogy a szülési szabadság lejártá után az igénylő fizetés nélküli szabadságot vegyen igénybe, természetesen csak akkor, ha munkavi-szonyban áll vagy szervezetben dolgozik. [...] A mezőgazdasági szervezetek tagja is jogosult gyermekgondozási díjra, ha a szülést megelőző két éven belül legalább 90 napon át részt vett a közös munkában, és a gyermek gondozása céljából díjazás nélküli szabadságot vesz igénybe.

A szülési szabadság idejére járó terhességi-gyermekágyi segélynek 65 vagy 75%-a a gyermekgondozási díj. Napi összege nem lehet kevesebb az öregségi nyugdíj leg-kisebb összegének a harmincad részénél, és nem lehet több ennek kétszeresénél. [...] Előfordulhat, hogy a szülési szabadság idejére járó terhességi-gyermekágyi segély napi összege alacsonyabb az öregségi nyugdíj legkisebb összegének a harmincad részénél. Ilyenkor a gyermekgondozási díj összege azonos marad a terhességi-gyermekágyi se-gély összegével. [...] A gyermekgondozási díjat igényelni kell. A jogosultság elbírálá-sa és a díj folyósítása a munkahelyi társadalombiztosítási szerv, ezek hiányában pedig az illetékes megyei társadalombiztosítási igazgatóság (kirendeltség) feladata.

A gyermekgondozási segély rendszere továbbra is megmarad a gyermekgondozási díj bevezetése mellett. Ez egyrészt azt jelenti, hogy a gyermekgondozási díj lejár-ta után a gyermekgondozási segély a gyermek 3 éves (súlyosan fogyatékos gyermek esetében 6 éves) koráig igénybe vehető. Előfordulhat az is, hogy a gyermekgondozási segély összege – több gyermek vagy alacsony kereset esetén – kedvezőbb a gyermek-gondozási díjénél. Ezért a gyermekgondozási díj és a gyermekgondozási segély között a jogosultak választhatnak.

Nyugellátás

A tervidőszak alatt is folytatódott a nyugdíjas-, járadékos létszám mérsékelt emel-kedése. Az állomány létszáma öt év alatt 217 emberrel növekedve elérte a 2,3 milliót. Mintegy tíz évvel a társadalombiztosításról szóló törvény hatályba lépését követően, a nyugdíjas-, járadékos állomány több mint fele részének (52,2%), 1,2 millió főnek ellátását már a törvény rendelkezései alapján állapították meg. Ez az adat az állomány viszonylag gyors cserélődését jelzi. Némileg emelkedett az állományon belül az öreg-ségi korhatárt betöltötték aránya, 83,2%-ról 84,3%-ra.

A saját jogon (öregségi, rokkantsági) nyugellátásban részesülő férfiak létszá-ma 85 ezerrel növekedve 924 ezerre, a nők létszáma az előző adatnak mintegy

háromszorosával, 235 ezerrel növekedve 873 ezerre emelkedett. A két nem létszámadata között jelenleg fennálló 50 ezer főnyi különbség 1980-ban még meghaladta a 200 ezret. A létszámnövekedésből a férfiaknál 51 ezer az öregségi, 34 ezer pedig a rokkantsági nyugdíjasok; a nőknél 187 ezer az öregségi, 48 ezer a rokkantsági nyugdíjasok létszámát növelte. A tervidőszak folyamán az özvegyi nyugdíjban részesülők létszáma 27 ezerrel, az árvajáradékban részesülők 18 ezerrel emelkedett. [...]

Folytassuk hát a vizsgálatot az öregségi nyugdíjasok 1980. és 1986. (mivel az 1985. év adatai hiányosak) év eleji (január) létszámadatainak összehasonlításával. Az ún. munkás-alkalmazott kategóriába tartozó öregségi nyugellátások száma hat év alatt mindössze 15,5 ezerrel (3,9%) növekedett, vagyis éves átlagban 2,5 ezer fővel. Ugyanitt a női létszám jelentős, 98,7 ezer (32,0%) fős növekedése állapítható meg. A mezőgazdasági szövetkezeti tagságon alapuló férfi öregségi nyugellátások létszámnövekedése is jelentősnek mondható, 22,3 ezer (19,1%), a női létszáma úgyszintén jelentős, 36,5 ezer (63,1%)!

A rokkantsági nyugellátásban részesülő munkás-alkalmazott kategóriában meglepően magas a nők létszámnövekedése, 30 ezer fő, és az arány is figyelmet érdemlő (36,1%), a férfilétszám mérsékeltebben, 22,6 ezerrel (13,7%) növekedett. A mezőgazdasági szövetkezeti tagságon alapuló rokkantsági nyugdíjas létszám növekedése a férfiaknál 3,2 ezer (4,6%), a nőknél 4,6 ezer (17,0%). Ezek a viszonylag alacsony értékek megtévesztőek, mert nem a megrokkánások kedvezőbb arányának, hanem az állomány gyorsabb cserélődésének a következménye. E kategóriában mind a férfi-, mind a női átlagéletkor négy évvel magasabb, a 70 éves és idősebbek aránya 30,9%, illetve 10,3%, szemben a munkás-alkalmazott kategóriában található 13,5%, illetve a 4,8% részaránnyal.

Az előző adatok alapján az öregségi férfilétszám a munkás-alkalmazott kategóriában közel telített, az éves növekedés üteme 0,5% körül van, ide tartozik a vizsgált férfilétszám 51%-a. A férfilétszám emelkedését a mezőgazdasági szövetkezeti kategória telítetlensége és az új megrokkánások növelik. Korántsem tekinthetők telítettnek a nők létszámadatai, még mindig jelentős a növekedés. Ennek egyik megnyilvánulása, hogy a munkás-alkalmazott kategóriában a saját jogú nyugdíjas nők létszáma (604 ezer) túlhaladta a férfiakat (602 ezer). [...] Annyit még a nyugdíjas (járadékos) állomány létszámához, hogy ha az 1970. és 1975. évek között tapasztalt növekedés nem törik meg, akkor 1985 végén a létszám a tényleges 2299 ezer fő helyett mintegy félmillióval (!) több, 2772 ezer lett volna.

A nyugdíjra, járadékra fordított kiadás az 1980. évi 55 979 millió Ft-ról (100,0) 1985-ben 91 737 millió Ft-ra (163,9) emelkedett. A költségemelkedés egyik oka az előzőekben már érintett létszámnövekedés, másik oka az egyes nyugdíjak, járadékok összegének emelkedése, részben az éves nyugdíjdinamika, részben különböző kiegészítések, pótlékok, továbbá az állomány cserélődése a korábbinál magasabb összegű új ellátásokra. Az ellátások összegének emelkedései üteme is csökkent az 1970–1975 közöttihez képest, bár kisebb mértékben, mint a létszámnövekedés. Ha ez a csökkenés nem következik be, az egy ellátásra jutó átlagösszeg (nyugdíjkiadás összege osztva

az év közepi nyugdíjas, járadékos létszámmal) 1985-ben 3534 Ft lett volna, és ennek, valamint az említett 2772 ezer fős létszám hatására a kiadás mintegy 26 milliárd Ft-tal haladhatta volna meg a ténylegesen felmerült 92 milliárdnyi összeget.

A különféle ellátások összegei emelkedésének mérséklődése következtében az ellátások jelentős részének reálértéke csökkent. [...] Megállapítható, hogy a munkás-alkalmazott kategóriában az új saját jogú megállapítások átlagösszege nem tartott lépést az árindex emelkedésével. Ez nem meglepő, mivel az 1980-hoz viszonyított reálbérlétszám 95,5%. [...] Egyértelmű a mezőgazdasági szövetkezeti átlagok lényegesen gyorsabb növekedési üteme, ezek tizenöt év alatt megközelítően hatszorosukra, illetve az ötszörösét jóval meghaladóan emelkedtek. A munkás-alkalmazott átlagok mindössze 3,5, illetőleg 3,8 szoros értékre emelkedtek.

A kilencvenes évek kezdetétől változik a nyugdíjjogosultsághoz feltétlenül megkívánt legkevesebb biztosítási időtartam. Az öregségi nyugdíjak esetében tíz évről húsz évre emelkedik ez a minimum, és ezért időszerű a biztosítási idő tartamának alakulását vizsgálni.

Munkás-alkalmazott kategória (adatok 1966-tól) a nyugdíjba vonuló férfiak 70%-a már öt év óta harmincöt év vagy ennél hosszabb biztosítási idővel rendelkezik, meglepő viszont a negyven, vagy több biztosítási évvel rendelkezők arányában az utóbbi években megnyilvánult csökkenő tendencia: a húsz évnél rövidebb biztosítási idővel rendelkezők aránya öt év óta 2,0–2,5%, a magasabb tartamú minimum nem okoz problémát (kb. 500–550 fő).

A nők biztosítási idejének tartama jóval rövidebb, 30–39 évvel rendelkezők aránya az utolsó két évben érte el a 39–40%-ot; az utolsó öt év folyamán a 10–14 évvel rendelkezők aránya 19,5%-ról lecsökkent ugyan 14,3%-ra, de stabilan 12–13% a 15–19 évvel, 14–15% a 20–24 évvel rendelkezők aránya; a húsz év biztosítási időminimum bevezetése – figyelembe véve még az öt év alatt várhatóan bekövetkező további kedvező változást is – az öregségi korhatárt betöltő nők együtödénél kizárja majd a jogosultságot, egy vagy több év további aktív tevékenységre kényszerítve őket (kb. 6,5–7 ezer fő).

Mezőgazdasági szövetkezeti tagok (adatok 1974-ből) a férfi öregségi nyugdíjkorhatárral rendelkezik; sajátos módon a húsz évnél rövidebb biztosítással rendelkezők 5% körüli aránya 8–9%-ot meghaladóra emelkedett 1983–1984-ben, várhatóan ismét 5% körüli értékre csökken le 1991-ig (500–600 fő).

A mezőgazdasági szövetkezetek nőtagjainak biztosítási ideje meglehetősen rövid tartamú, 30–34 évvel 6%, 35 év vagy hosszabb idővel 1,6% rendelkezik; a nyugdíjba vonulók 50–55%-a nem szerzett húsz év biztosítási időt; némi javulást feltételezve is, jó kétötödük (40–45%) fog korhatár betöltését követően további aktív munkavégzésre kényszerülni 1991-től (4–4,5 ezer).

Összességében tehát a férfiaknál mintegy 1–1,2 ezer fő, a nőknél az előző értéknek mintegy tizszerese, 11–12 ezer fő jogosultságát fogja elodáznia a húsz évet el nem érő biztosítási idő. (Évente 90–95 ezer öregségi nyugdíj kerül megállapításra.) [...] A nyugdíjas, járadékos létszámnak 1990-ig várható alakulására nézve a statisztikai osztály 1976–1977-ben előrejelzést készített. Az eltelt időben az előrejelzés és tényleges

adatok közötti eltérés aránya nem érte el a 0,5%-ot. Az előrejelzés számított adatai, valamint a tényleges adatok a következők:

Nyugdíjas, járadékos létszám (év végén, 1000 fő)

Év	Számított érték	Tényleges érték
1976	1871	1871
1977	1921	1928
1978	1972	1974
1979	2023	2018
1980	2074	2082
1981	2123	2131
1982	2171	2176
1983	2219	2215
1984	2267	2261
1985	2315	2299
1986	2354	–
1987	2399	–
1988	2441	–
1989	2483	–
1990	2524	–

Az előrejelzés szerint a hetedik ötéves tervidőszak folyamán a nyugdíjas, járadékos létszám várható növekedése 200–220 ezer fő, mikor is az állomány összlétszáma 2,5 millió körül alakul.

4.2.4. Értelmisségpolitika, rendszerkritika és kiútkeresés

ANDORKA RUDOLF ET AL.

Társadalmi beilleszkedési zavarok Magyarországon

Budapest, 1986, Kossuth. 27–43.

A Társadalmi beilleszkedési zavarok Magyarországon című, kilenc szerző által összeállított könyv a Minisztertanács Tudománypolitikai Bizottsága Társadalomtudományi Koordinációs Bizottsága felkérésére készült, melyben mintegy 100 szakértői anyag került feldolgozásra és összegzésre. Az első olyan kiadvány, amely a legnagyobb